
Др Љубомир ДУРКОВИЋ ЈАКШИЋ

ПРОТА МАТИЈА НЕНАДОВИЋ КАО КЊИГОЉУБАЦ

Познато је да се код Срба од почетка XIX века књига могла углавном издати и растурити преко пренумераната-претплатника, које су проналазили „скупитељи”, тј. скупљачи оних који су желели да имају књигу. Писац је обично издавао „објављеније” – оглас, а онда су његови пријатељи, скупљачи настојали да нађу што више купаца за одређену књигу. Најчешће су писци на крају својих књига давали списак скупљача и претплатника. Прота шабачки, Јован Поповић, који је и сам скупљао претплате, говорио је да број претплатника највише зависи од труда скупљача.

Један од првих скупљача у обновљеној Србији био је прота Матија Ненадовић. Он је био познат као књигољубац, па је зато могао имати у *Крмчију*, на основу које је 1804. састављао параграфе за кривично право. Зна се да је прота Матија био од 1813. претплаћен на Димитрија Давидовића *Новине сербске*, које су излазиле у Бечу, а 1816. купио је претплате на *Рјечник* Вука Караџића. Сачувано је једно његово писмо од 7. фебруара 1817, које је било упућено Јовану Миоковићу, секретару у Конаку кнеза Милоша у Београду, писано у вези Поповићеве књиге *Свјашченија беседи*. Он је тада писао: „Ја вам благодарим који сте ми Новине послали. Врло ми је жао за ово Објављеније Г[еоргија] Поповића из Пеште, што га нисам пређе добио, а сад бојим се да не буде касно за пренумерацију његове књиге, на коју би се ја радо пренумер[исао], а и више би на овакову нашо који ће новац (послати). Молим, ако није касно, а ви пошаљите новце: за мене 2-ве; 1 за попа Дамјана Ђелмашевића, парох[а] гвозденовач[ке] ваљевске нахије; 1 за Илију Ђелмашевића, писара; 1 за Павла Милосављевића, пароха туларског; 1 за проту Степана Протића и пароха врељанског; 1 за Јанка Петровића, пароха јошевачког; 1 за Стојана Илића, проту подпланинског и пароха врачевачког.

А буде ли касно пренумерација, а ви се старајте добити нам неколико књига, ако ли још има времена тој пренумерацији, а ви

ми одпишите докле је време, да се постарам и више имена с новцима вам послати, јер би многи ову књижицу имали.

Ја се надам ако ви будете пређе добили ово Објављеније и себе пренумерирали, да и мене не би изоставили, а ако ли будете заборавили, то ћете мене вашу дати, а кривица код вас биће. Јоште, надам се у Вука и г[оспо]да[ра], да и они неће заборавити ако што не буде памет побркали, бар један комад, ал' ви то не гледајте, ваљда оно им заборавити. Но ви сте ближи, ви се о том старајте и мене одпишите о том, на чем остајем доброжелећи" (др Љубомир Дурковић-Јакшић, *Историја српских библиотека 1801-1850*. Београд 1963, 17-34; исти, *Развитак основног црквеног закона у Шумадији у првој половини XIX века (1804-1847)*, Гласник, службени лист Српске православне цркве, 1947, 292).

У Матици српској у Новом Саду се ради на попису свих претплатника и скупљача на претплату од краја 18. и у 19. веку, у намери да се све то објави. То ће бити велики прилог за упознавање културе српског народа, а посебно за познавање историје српске књиге. Из те обимне грађе, благодарећи Владимиру Отовићу, добио сам и попис књига на које се био претплатио прота Матија Ненадовић. Тај списак се овде даје, с том напоменом што су овде аутори и наслови књига, као и други подаци дати савременом азбуком. Поред имена проте Матије је његово звање, које се тада наводило на поједином књигама, а у заградама дат је број примерака колико је био наручно примерака за себе, или неког другог. Тај списак гласи:

1. Матеј Ненадовић, протопресвитер ваљевски, 1814:
– Вук Караџић, *Писменица...*, Беч 1814/25 примерака.
2. " " бивши протопресвитер ваљевски, 1814:
– Матија Дамјановић, *Домоводство...*, Будим 1814.
3. " " Алексијев, протопресвитер ваљевски, 1815:
– Вук Караџић *Народна српска пјеснарица*, Беч 1815/100 прим.
4. " " Матија Алексијев Ненадовић, прота, оборкнез у ваљевској нахији, Београд 1818:
– Вук Караџић, *Српски рјечник*, Беч 1818 / 10 прим./.
5. " " протопре. и обор. кнез нахије ваљевске, Београд 1818:
– Константин Павловић, *Повест о коначном изгубљенију целого францускаго војинства у северној страње сбившемсја лета 1812*, Будим 1818/ 4 прим./.
6. " " прота, член Великога суда, 1823:
– Геордије Магарашевић, *Историја најважнији европски прикљученија од Вијенског мира 1809. до 1829. год.*, Беч 1823.
7. " " Матеј Ненадовић, прот., член Суда народ. сербског, Шабац 1827:
– Милован Видаковић, *Кајсија царица...*, Будим 1827.
8. " " Матија Ненадовић, из Бранковине, прота, чл. Великога суда народног, 1828:

- Вук Караџић, *Милош Обреновић књаз Србије...*, Будим 1828.
9. ” ” Ненадовић Прота Матеј, кнез, 1828:
– Јован Стејић, *Забаве за разум и срце*, Беч 1828, књ I.
10. ” ” кнез и член Суда народног сербског, Крагујевац 1830:
– Јоаким Вујић, *Новоизобретеније и благоустроеноје прибављеније ко училишту добродетељи*, Будим 1830.
11. ” ” судија у Магистр. нахије ваљевске, за сина Светозара, Ваљево 1831:
– Василије Јовановић, *Историја Великог Петра првог императора и самодршца Русије*, Карловац 1831 (2 + 10 прим. за пренумеранте своје).
12. ” ” Ненадовић Матеј, протопресвитер ваљевски, Београд 1832:
– *Отац или мисли чедољубивог оца*, Карштат 1832.
13. ” ” Ненадовић Мато, из Бранковине, Крагујевац 1833:
– *Златни извор домостројитељства*, Београд 1833.
– *Отац или мисли чедољубивог оца*, Карштат 1832.
14. ” ” Ненадовић Мат., протопресв., Ваљево 1833:
– Милован Видаковић, *Љубезна сцена у веселом двору Иве Загорнице*, Будим (2 прим.).
15. ” ” протопресвитер ваљевски и у отечеству многозаслужни муж, Бранковина 1833:
– Доситеј Обрадовић, *Дела*, књ. IV (*Совјети*) Крагујевац 1833 (за синове Александра, Светозара и Љубомира).
16. ” ” протопресвитер ваљевски и у отечеству многозаслужни муж, Бранковина, 1834:
– Доситеј Обрадовић, *Дела*, књ. V (*Етика...*), Крагујевац 1834 (За синове Александра, Светозара и Љубомира).
17. ” ” Ненадовић Матеј, Бранковина 1836:
– Милован Видаковић, *Усамљени јуноша*, Београд 1836 (за синове Александра, Светозара и Љубомира и синовца Константина)
18. ” ” протопресвитер ваљевски, Бранковина 1837:
– Атанасије Теодоровић, *Историја Русије*, Београд 1837.
19. ” ” Алексић–Ненадовић Матија, протопресвитер и пензионер сербски, Бранковина 1837:
– Сима Милутиновић – Сарајлија, *Историја Србије од почетка 1813 до конца 1815. године*, Лајпциг 1837.
20. ” ” протопресвитер и пензионер сербски, Бранковина 1837:
– Сима Милутиновић – Сарајлија, *Тројесестарство*, Лајпциг 1837.
21. ” ” књажеско-србски совјетник, Београд 1839:
– Георгије Зорић, *Расад мудрости...*, Нови Сад 1839.
22. ” ” Ненадовић Матеј, член Совјета, Београд 1839:
– Јован Стејић, *Забаве за разум и срце*, књ. V, Нови Сад 1839.

23. " " Ненадовић Матеја, член Совјета Књажества Србског, Бранковина 1840.
– Павле Карано, Твртковић, *Србски споменици*, Београд 1840.
24. " " Ненадовић Мата, член Совјета, кавалер, Београд 1843:
– Атанасије Николић, *Љуба Милованова*, Будим 1843.
25. " " Ненадовић Матеј, прота из Бранковине, член Совјета, кавалер султанског ордена, Београд 1843:
– Јован Петровић, *Збирка разних полезних предмета*, Београд, 1843–1847, књ. I–VII.
26. " " член Сов. и кавалер, Београд 1844:
– Петар Радовановић, *Кратко сочињеније антропологије...*, Београд 1844.
27. " " Член Совјета и султанског нишан-ифтихара кавалер, Београд 1844:
– *Духовна жртва или пророческа свједетелства...*, Нови Сад 1844.
28. " " член Совјета, кавалер нишана ифтихара и златнога крста рускога, Бранковина, 1844:
– Исидор Стојановић, *Преодница свеопште историје света*, Београд 1844 (за синове Светозара и Љубомира и синовца Константина).
29. " " чл. Совјета и кавалер, Београд 1844:
– Ален Рене Лесаж, *Жил Блаз Сантиланац*, Београд 1844, част VII.
30. " " прото, член Совјета и кавалер, Београд 1844:
– Август Коцебуку, *Благородна лаж*, Београд 1844.
31. " " кавалер, Београд 1845:
– Милован Спасић, *Земљеописаније целог света*, Београд 1845.
32. " " Ненадовић Матија, член Совјета, Београд 1845:
– П.П. Његош, *Огледало србско*, Београд [1846].
33. " " Ненадовић Мато, член Совјета и кавалер, Београд 1845:
– Вук Карацић, *Српске народне пјесме*, Беч 1845, књ. II.
34. " " Ненадовић Матија, кав., член Совјета, Београд 1845:
– Доситеј Обрадовић, *Дела*, Београд 1845, књ. X (*Домаћа писма*).
35. " " Ненадовић Матеј, кав., член Совјета, Београд 1846:
– Тома Живановић, *Часови одмора*, Београд 1846, књ. II.
36. " " член Совјета, Београд 1846:
– *Имунтрије Даводовић*, *Дела*, Београд 1846.
37. " " Ненадовић Матија, чл. Сов., кав., Београд 1846:
– Јован Суботић, *краљ Дечански*, Будим 1846 (2 прим.).
38. " " Ненадовић Мато, член Совјета и кавалер, Београд 1846:

- Вук Караџић, *Српске народне пјесме*, Беч 1846, књ. III.
39. " " Ненадовић Матија, кавал., член Сов., Београд 1847:
- Ђорђе Малетић, *Историјско-критическо описаније битке косовопољске од 1389. г. јунија 15*, Нови Сад 1847.
40. " " Ненадовић Матеј, чл. Сов., кавалер, Београд 1848:
- Димитрије Аврамовић, *Света Гора...*, Београд 1848 (2 прим.).
41. " " Ненадовић Матеја, член Совјета и кавалер, Београд 1848:
- Тома Живановић, *Зрцало људско*, Београд 1848.
42. " " Ненадовић Матија, член Совјета и кавалер, Београд 1849:
- *Невен слога*, Београд 1849 (2 прим.).
43. " " Ненадовић Матеј, член Совјета, полк., кавал. Београд 1850:
- Михаило М. Обреновић, *Милош Обреновић...*, Земун 1850 (2 прим.).
44. " " Ненадовић Матија, чл. Сов., Београд 1850:
- Милорад Медаковић, *Законик општи црногорски и брдски 1850...*, Београд 1850.
45. " " совјетник, 1850:
- *Славенски пантеон*, Београд 1850, св. I–II.
46. " " ч. Совјета и Кавалијер, Београд 1851.
- П. П. Његош, *Лажни цар Шћепан Мали*, Трст 1851.
47. " " член, кавал., Београд 1851:
- Жан Жак Бартелеми, *Путовање младог Анархарсиса по Грешцији...*, Нови Сад 1851, књ. I–VII.
48. " " член Совјета Књаж. Срб., кавалер, Београд 1851:
- *Устанак грчки*, Нови Сад 1851.
49. " " Ненадовић Матеј, член Совјета, полков., кавал., Београд 1852:
- Милан Давид Рашић, *Федор и Марија*, Београд 1852, књ. 1–2 (2 прим.).
50. " " Ненадовић Матија, кавалер, член Совјета, Београд 1852:
- Петар Радовановић, *Војне Срба са Турцима од устанка војда србског Карађорђа до септембра месеца 1813. год. или до паценија србског*, Београд 1852 (за своје унуке и унуке од кћери Марије: Драгутина и Љубомира Стојановића).

На основу овога пописа види се како је протино име мењано; какво и када давано његово звање; какав је имао положај у друштву, из кога се места био претплатно, када и на које књиге, које су морале сачињавати и његову библиотеку. Осим тога, види се шта је читао. Све то мора се узимати у обзир када се пише о нашем Проти Матији, том изузетном свештенику, устанику, правнику, дипломати, државнику и књижевнику српског народа.

Résumé

L' ARCHIPRÊTRE MATIJA NENADOVIĆ LE BIBLIOPHILE

Au commencement du XIX siècle chez les Serbes on pouvait publier le livre et le distribuer au moyen des abonnés. L' écrivain habituellement donnait l' annonce et alors ses amis-les ramasseurs s'occupaient de trouver un grand nombre d'acheteurs pour le livre.

Un des premiers collectionneurs dans la Serbie renouvelée était l'archiprêtre Matija Nenadović connu comme le bibliophile. Dans le registre on peut voir auxquels livres l'archiprêtre Matija Nenadović s'est abonné et ce qu'il a lu. On peut voir aussi le rang de l'archiprêtre dans la société, ses fonctions et des lieux où il habitait.